

Research Paper

Investigating the Role of Basic Psychological Needs Satisfaction in Students' Social Adjustment and Quality of Friendships

Shahram Vahedi¹ , Amir Yekanizad^{2*} & Somayeh Aalizadeh³

1. Professor, Department of Educational Psychology, Faculty of Education and Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran.
2. Ph.D. Candidate in Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tabriz, Tabriz, Iran.
3. Ph.D. Student in Educational Psychology, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.

Citation: Vahedi, S., Yekanizad, A. & Aalizadeh, S. (2025). [Investigating the Role of Basic Psychological Needs Satisfaction in Students' Social Adjustment and Quality of Friendships (Persian)]. *Journal of Research in Child and Adolescent Psychotherapy*, 2(3): 65-78. <https://doi.org/10.22098/rcap.2024.15598.1065>

[10.22098/rcap.2024.15598.1065](https://doi.org/10.22098/rcap.2024.15598.1065)

Article Info:

Received: 2024/08/08

Accepted: 2024/09/07

Available Online: 2025/12/20

Key words:

Basic psychological needs, Quality of friendship, Social adjustment

ABSTRACT

Objective: This study aims to investigate the role of satisfying basic psychological needs in the social adjustment and friendship quality of students.

Methods: The present study employed a descriptive and correlational research design. The statistical population included all male high school students in Khoy City during the academic year 2023-2024, totaling 5,543 individuals. A sample of 360 students was selected using a multi-stage cluster random sampling method, with the sample size determined by Cochran's formula. The data collection instruments included the Basic Psychological Needs Scale (Li Gardia et al., 2000), the Friendship Quality Questionnaire (Hijazi & Zohrevand, 2006), and the California Personal-Social Adjustment Questionnaire (Clark et al., 1953). Data were analyzed using Pearson's correlation coefficient and stepwise regression in SPSS version 23.

Results: The findings indicated that the satisfaction of basic psychological needs was positively and significantly correlated with various components of social adjustment (including social patterns, social skills, family relationships, school relationships, and social relationships) and with friendship quality (such as proximity, self-disclosure, satisfaction, and trust). Conversely, a negative and significant correlation was found between the satisfaction of basic psychological needs and the component of interests within social adjustment. Additionally, stepwise regression analysis revealed that the satisfaction of basic psychological needs could predict 30% of the variance in social adjustment and 37% of the variance in friendship quality among students.

Conclusion: Overall, the results of this study suggest that fulfilling students' basic psychological needs is an effective strategy for enhancing social adjustment and friendship quality among students.

Extended Abstract

1. Introduction

Students frequently face challenges and psychological pressures throughout their academic journey, which are often a significant part of daily school life. These experiences can adversely affect their academic performance and contribute to negative self-perceptions and attitudes towards their environment, hindering their progress toward their goals (Zhu et al., 2018). A critical issue that requires attention is students' social adjustment, an important aspect of mental health (Jackson, 2021). Social adjustment refers to an individual's ability to adapt to social environments and interact effectively with others (Azad, 2024).

One of the key elements influencing social adjustment is the quality of friendships (Dryburgh et al., 2022). Friendships are essential for developing social skills, providing emotional support, and enhancing feelings of belonging. Thus, peers and friends are among the most significant sources of socialization for children and adolescents, and interactions with them play a central role in social cognition (Sun & Padilla-Walker, 2019). The quality of friendships includes factors such as trust, support, intimacy, mutual respect, and shared enjoyment in interactions (Giordano, 2023).

One motivational approach that has gained significant attention in recent years is self-determination theory (SDT), introduced by Deci and Ryan in 1985. This theory helps us understand individuals' motivational, cognitive, and emotional needs (Shaw, 2024).

*Corresponding Author:

Amir Yekanizad

Address: Faculty of Psychology and Educational Sciences, University of Tabriz, Tabriz, Iran.

Tel: +98 (44) 36228714

E-mail: yekaniamir@gmail.com

According to self-determination theory, humans have three fundamental psychological needs: autonomy, competence, and relatedness (Ryan & Deci, 2000; Lev-Arey et al., 2024). Numerous studies have demonstrated the association between the satisfaction of these basic psychological needs and positive educational and psychological outcomes (Ryan & Deci, 2023; Karimi & Setodeh, 2019). However, the direct relationship and precise mechanisms by which the satisfaction of these needs influences social adjustment and friendship quality among students, particularly within the Iranian cultural context, have been less explored. Therefore, this study aims to investigate the relationship between the satisfaction of basic psychological needs and social adjustment and friendship quality in students.

2. Materials and Methods

This study is classified as descriptive-correlational due to its applied objectives and the survey-based data collection method employed. The population included all male high school students in Khoy city during the academic year 2021-2022, totaling 5,543 individuals. A multi-stage cluster sampling method, guided by Cochran's formula, was used to select a sample of 360 students. Participants were included based on their willingness to participate, good mental and physical health, no history of substance abuse or psychotropic drug use, and no family history of divorce. Exclusion criteria consisted of missing more than two sessions and

unwillingness to continue participation. Following the sample selection, research questionnaires were distributed to the participants. At the beginning of the questionnaire, the ethical principles of the research were explained, including voluntary participation and the confidentiality of responses. These principles were communicated to both the students and their parents, and verbal consent for participation in the study was obtained. For data analysis, descriptive statistics such as measures of central tendency and dispersion were employed. Inferential statistical methods, including the Pearson correlation coefficient and stepwise regression, were utilized for analysis using SPSS version 23.

3. Results

Pearson correlation coefficients indicated a significant positive correlation between the satisfaction of basic psychological needs and various components of social adjustment, including social roles, social skills, family relationships, school relationships, and social relationships. Additionally, there was a significant positive correlation with the components of friendship quality, such as proximity, self-disclosure, satisfaction, and trust. In contrast, a significant negative correlation was found with the component of social maladjustment. Furthermore, stepwise regression analysis revealed that the satisfaction of basic psychological needs explained 30% of the variance in social adjustment and 37% of the variance in friendship quality among students.

Table 1. Stepwise Regression Results for Predicting Social Adjustment and Friendship Quality in Students

step	Variable	R	R ²	F	β	t	Sig
	need for relatedness				0/501	11/975	
1	need for relatedness	0/501	0/252	112/371	0/456	8/672	0/001
2	need for competence	0/538	0/294	72/142	0/296	7/886	0/001
	need for relatedness				0/252	6/070	
3	need for competence	0/569	0/302	40/160	0/218	5/905	0/001
	need for autonomy				0/173	3/132	
	need for relatedness				0/561	11/428	
1	need for relatedness	0/561	0/317	85/450	0/417	9/738	0/001
2	need for competence	0/618	0/360	45/227	0/335	6/101	0/001
	need for relatedness				0/286	5/814	
3	need for competence	0/639	0/372	23/124	0/226	3/666	0/001
	need for autonomy				0/197	2/728	

4. Discussion and Conclusion

The current study aimed to investigate how the satisfaction of basic psychological needs predicts social adjustment and the quality of friendships among male high school students. Stepwise regression analysis showed that satisfying these basic psychological needs—specifically the need for relatedness, competence, and autonomy—significantly and positively predicted social adjustment. To explain these findings, self-determination theory suggests that when basic needs are met, individuals experience intrinsic motivation and personal growth, both of which are essential for social adjustment. Additionally, this theory highlights that autonomy plays a crucial role in increasing life satisfaction and reducing social anxiety.

Individuals who feel autonomous are more likely to engage in social activities, as they view these activities as aligned with their personal values and goals. In summary, satisfying basic psychological needs such as belongingness, competence, and autonomy is vital for healthy individual development (Ryan & Deci, 2023). Stepwise regression analysis demonstrated that the satisfaction of basic psychological needs—specifically the needs for relatedness, competence, and autonomy—significantly and positively predicted the quality of friendships. To clarify this finding, autonomy can be understood as the individual's desire to have ownership over their actions and to engage in behavior with a sense of volition.

This sense of volition can be fostered through opportunities for personal choice, as well as through receiving full or solicited external endorsement. The need for autonomy entails having a sense of choice in initiating, maintaining, and regulating one's activities. Autonomy is achieved when individuals feel that they are the driving force behind their behavior, which means they experience a sense of volition in their decisions and are capable of functioning effectively (Baumeister et al., 2016).

In conclusion, the findings of this study show a significant positive relationship between the satisfaction of basic psychological needs and both social adjustment and the quality of friendships among students. These results suggest that creating an environment that supports the fulfillment of individuals' psychological needs can promote healthier social adjustment and lead to higher-quality friendships.

5. Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

All ethical principles have been observed in all stages of the research. Before starting the research, all the participants were allowed to withdraw from the research whenever they wanted, the principle of confidentiality was respected during the research.

Funding

In this research, financial assistance from government and non-government organizations it did not fall.

Authors' contributions

All authors have participated in the design implementation and writing of all sections of the present study.

Conflicts of interest

The authors declared no conflict of interest.

مقاله پژوهشی

بررسی نقش ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی با سازگاری اجتماعی و کیفیت دوستی در دانش‌آموزان

شهرام واحدی^۱ ID، امیر یکانی زاد^{۲*} ID و سمیه عالی زاده^۳ ID

۱. استاد، گروه علوم تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.
۲. کاندیدای دکتری روان‌شناسی تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.
۳. دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

چکیده

هدف: پژوهش حاضر، باهدف بررسی نقش ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی با سازگاری اجتماعی و کیفیت دوستی در دانش‌آموزان است. **روش‌ها:** روش پژوهش، توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل تمامی دانش‌آموزان پسر دوره دوم متوسطه شهر خوی در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ که تعداد آن‌ها ۵۵۴۳ بود. تعداد ۳۶۰ دانش‌آموز با روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای، با استفاده از فرمول کوکران به‌عنوان نمونه آماری پژوهش انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها مقیاس نیازهای بنیادین روان‌شناختی (لی گاردیا و همکاران، ۲۰۰۰)، پرسشنامه کیفیت دوستی (زهره وند، ۱۳۸۰) و پرسشنامه سازگاری فردی - اجتماعی کالیفرنیا (کلارک و همکاران، ۱۹۵۳) بود. داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون گام به گام در نرم افزار SPSS - ۲۳ تحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج همبستگی پیرسون نشان داد ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی همبستگی مثبت و معنی‌داری با مؤلفه‌های سازگاری اجتماعی (قالب‌های اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی، روابط خانوادگی، روابط مدرسه‌ای و روابط اجتماعی) و با مؤلفه‌های کیفیت دوستی (مجاورت، افشای خود، رضایتمندی و اعتماد) و همبستگی منفی و معنی‌داری با مؤلفه‌های سازگاری اجتماعی در (علاقه ضداجتماعی) وجود دارد. علاوه بر این نتایج حاصل از رگرسیون گام به گام نشان داد که ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی به میزان ۳۰ درصد می‌تواند سازگاری اجتماعی و ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی به میزان ۳۷ درصد می‌تواند کیفیت دوستی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کند.

نتیجه‌گیری: در مجموع، نتایج به‌دست‌آمده از این پژوهش، وقتی ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی دانش‌آموزان برآورده شود راهبردی مؤثر برای بهبود سازگاری اجتماعی و کیفیت دوستی در دانش‌آموزان است.

اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۵/۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۱۷

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۹/۲۹

کلیدواژه‌ها:

سازگاری اجتماعی، کیفیت دوستی، نیازهای بنیادین روان‌شناختی

مقدمه

چالش‌ها و فشارهای روانی در طول تحصیل مواجه می‌شوند که می‌تواند بر عملکرد تحصیلی آن‌ها تأثیر منفی بگذارد و نگرش منفی نسبت به خود و محیط پیرامونشان ایجاد کند (زاد و همکاران، ۲۰۱۸)؛ بنابراین یکی از مسائل مهمی که توجه به آن ضروری است، موضوع سازگاری اجتماعی^۵ دانش‌آموزان است که از مصادیق بهداشت روانی نیز است (جکسون^۶، ۲۰۲۱) و از سوی سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان یکی از مباحث مهم در روان‌شناسی تربیتی و آموزش و پرورش است که بر توانایی افراد در تطابق

1. Ribeiro-Silva
2. Eden
3. hallahan
4. zhu
5. Social Adjustment
6. Jackson

آموزش و پرورش به‌عنوان یکی از ارکان اصلی جامعه، مسئولیت خطیری در قبال آینده دارد. نظام آموزشی موظف است نسل‌های آینده را برای ورود به جهانی آماده کند که از نظر تکنولوژی، اجتماعی و فرهنگی، بسیار پیچیده‌تر و پویاتر از دنیای کنونی است (ریبرو-سیلوا^۱، ۲۰۲۲). این نظام، زمانی می‌تواند کارآمد باشد که عملکرد تحصیلی یادگیرندگان را در دوره‌های مختلف، مورد توجه قرار دهد (ادن^۲ و همکاران، ۲۰۲۴). شناسایی عوامل مؤثر بر پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان، رویکردی مناسب برای برنامه‌ریزی، توسعه و تکامل برنامه‌های آموزشی ایجاد می‌کند تا بهترین نتایج ممکن برای توسعه آموزشی و دانش‌آموزان حاصل شود (هالاها^۳ و همکاران، ۲۰۲۰). با وجود این، همواره دانش‌آموزان با

* نویسنده مسئول:

امیر یکانی زاد

نشانی: دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.

تلفن: ۳۶۲۲۸۷۱۴ (۴۴) ۹۸+

پست الکترونیکی: yekaniamir@gmail.com

پژوهش در روان‌درمانی کودک و نوجوان

علاقه، امیدها و ترس‌ها، تأمین عواطف، حمایت و ایمنی هیجانی است. یکی از مهم‌ترین نظریه‌ها در مورد مفهوم دوستی را سلمن^{۱۴} (۱۹۸۰) ارائه کرده است. سلمن دوستی را فرایندی تحولی می‌داند که با افزایش سن، از دوستی‌های مبتنی بر بازی به دوستی‌های متقابل با ویژگی تعهد و صمیمیت تغییر می‌کند. او بر کارکرد حمایتی دوستی در تمام مراحل تحول تأکید دارد؛ بنابراین پذیرش و همدلی، دوستی‌های طولانی مدت و پشتیبانی در مواقع بحرانی از عوامل مؤثر بر کیفیت دوستی است (اسپیت هوفن^{۱۵} و همکاران، ۲۰۱۸).

از منظر دیگر، سازگاری امروز نوجوانان، اثر قابل توجهی در سازگاری آتی آنان در نقش‌های شغلی و خانوادگی خواهد داشت (جکسون، ۲۰۲۱). به همین جهت شناسایی عواملی که می‌تواند بر سازگاری اجتماعی به‌عنوان مهم‌ترین نشانه سلامت روان تأثیرگذار باشد، حائز اهمیت است (زانگ^{۱۶}، ۲۰۲۳). از جمله این عوامل، نیازها و انگیزش افراد است و یکی از رویکردهای انگیزشی که در سال‌های اخیر توجه زیادی به خود جلب کرده است، نظریه خودتعیین‌گری^{۱۷} می‌باشد. این نظریه توسط دسی و رایان^{۱۸} (۱۹۸۵) مطرح شده است. نظریه خودتعیین‌گری به ما در درک نیازهای انگیزشی، شناختی و عاطفی افراد، کمک می‌کند (شاو^{۱۹}، ۲۰۲۴). مطابق با نظریه خودتعیین‌گری انسان‌ها دارای سه نیاز بنیادین روان‌شناختی^{۲۰} هستند. نیاز به خودمختاری^{۲۱} نیاز به شایستگی^{۲۲} و نیاز به ارتباط^{۲۳} (رایان و دسی، ۲۰۰۰؛ لو آری^{۲۴} و همکاران، ۲۰۲۴). نیاز به خودمختاری به نیاز فرد به احساس انتخاب و خود آغازگری در انجام اعمال و تکالیف اشاره دارد (رسل^{۲۵} و همکاران، ۲۰۲۰). نیاز به شایستگی به تمایل افراد به تسلط بر اعمال خود، محیط پیرامون و احساس کارآمدی اشاره دارد و نهایتاً نیاز به ارتباط، به دنبال

با محیط‌های اجتماعی و تعامل مؤثر با دیگران تمرکز دارد (آزاد، ۲۰۲۴). این موضوع به‌ویژه در سنین مدرسه اهمیت بسیاری دارد زیرا دوران مدرسه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مراحل اجتماعی شدن کودکان و نوجوانان محسوب می‌شود (بیستون^۱ و همکاران، ۲۰۲۴).

انجمن روان‌پزشکان آمریکا^۲ سازگاری اجتماعی را چنین تعریف می‌کنند: هماهنگ ساختن رفتار به منظور برآورده ساختن نیازهای محیطی که غالباً مستلزم اصلاح تکانه‌ها، هیجان‌ها یا نگرش‌هاست (انجمن روان‌پزشکان آمریکا، ۱۴۰۱).

توانایی برای ایجاد و حفظ ارتباطات با دوستان و بزرگ‌سالان همچون معلمان، پایه و رکن اجتماعی شدن را در مدرسه شکل می‌دهد (گوئو^۳ و همکاران، ۲۰۲۲). سازگاری اجتماعی کودکان ممکن است با پیشرفت تحصیلی و نگرش آن‌ها نسبت به مدرسه و یادگیری مرتبط باشد (یوسفی و همکاران، ۲۰۲۴)؛ از این رو هدف آموزش‌های اولیه کودکان، اجتماعی بار آوردن (جامعه‌پذیری) آنان است (بوکایف^۴، ۲۰۲۴). با در نظر داشتن همه تعاریفی که از سازگاری اجتماعی شده است درمی‌یابیم که سازگاری اجتماعی با مفهوم انطباق^۵ که به معنای هماهنگی با محیط و ایجاد تغییرات مفید است، رابطه نزدیکی دارد (سلمانی و همکاران، ۱۴۰۲). انطباق موفق، به سازگاری و عدم موفقیت آن به ناسازگاری منجر می‌شود (سیف، ۱۴۰۲).

یکی از مهم‌ترین جنبه‌های زندگی اجتماعی که بر سازگاری اجتماعی تأثیر می‌گذارد، کیفیت دوستی‌هاست (دراپورگ^۶ و همکاران، ۲۰۲۲). دوستی‌ها با توسعه مهارت‌های اجتماعی، حمایت روانی و افزایش احساس تعلق به جامعه، نقش مهمی در جامعه‌پذیری کودکان و نوجوانان دارند و تعامل با همسالان در شناخت اجتماعی آن‌ها مؤثر است (سان و پادبلا-واکر^۷، ۲۰۱۹). کودکان و نوجوانان برای مقابله با چالش‌های روبه‌رو در دنیای اجتماعی خود باید مهارت‌های اساسی شناختی و اجتماعی نظیر همکاری، مشارکت و حل مشکلات، به‌ویژه مشکلات میان فردی را بیاموزند (فراکو و منه‌گنی^۸، ۲۰۲۳). به همین سبب، روابط با همسالان و دوستان مشوق‌های مهمی برای یادگیری فراهم می‌کنند که به نوبه خود تحول دوستی را تسهیل می‌کنند (جفرسون^۹ و همکاران، ۲۰۲۲). کیفیت دوستی که شامل معیارهایی مانند اعتماد، حمایت، صمیمیت، احترام متقابل و لذت از تعاملات است، تأثیر زیادی بر سلامت روانی، اجتماعی و جسمانی افراد دارد (زانگ^{۱۰} و همکاران، ۲۰۲۴؛ جوردانو^{۱۱}، ۲۰۲۳).

دول و گرین^{۱۲} (۱۹۹۸) دوستی را رابطه معنادار و پیوندی شخصی بین دو نفر تعریف می‌کنند که شامل اشتراک سرگرمی‌های معمولی، فواید دوجانبه، درک و برابری می‌باشد. همچنین میلر و لفقورت^{۱۳} (۱۹۸۲) دوستی را ماهیتی چندگانه تعریف می‌کنند که شامل ابعادی چون اشتراک

1. Beatson
2. American Psychiatric Association
3. Guo
4. Bokayev
5. Accommodation
6. Dryburgh
7. Son & Padilla-Walker
8. Feraco & Meneghetti
9. Jefferson
10. Zheng
11. Giordano
12. Doll & Green
13. Miller & Lefcourt
14. Selman
15. Spithoven
16. Zhang
17. Self-Determination Theory
18. Deci & Ryan
19. Shaw
20. Basic psychological needs
21. Autonomy
22. Competence
23. Relatedness
24. Lev-Arey
25. Rosli

پژوهش در روان‌درمانی کودک و نوجوان

پایامدهای مثبت تحصیلی و روان‌شناختی را نشان داده‌اند (رایان و دسی، ۲۰۲۳؛ کریمی و ستوده، ۲۰۱۹). با این حال، رابطه مستقیم و مکانیسم‌های دقیق تأثیرگذاری ارضای این نیازها بر سازگاری اجتماعی و کیفیت دوستی در دانش‌آموزان، به‌ویژه در بافت فرهنگی ایران، کمتر بررسی شده است. ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی، مفهومی کلیدی در نظریه خودتعیین‌گری به عنوان یکی از عوامل اساسی در رشد بهینه و بهزیستی روان‌شناختی افراد شناخته شده است و سازگاری اجتماعی، به‌عنوان یک سازه چندبعدی، شامل توانایی فرد در تعامل مؤثر با دیگران، پذیرش هنجارهای اجتماعی و انطباق با محیط اجتماعی است (فارسی جانی و همکاران، ۱۴۰۱). از سوی دیگر، کیفیت دوستی که شامل ابعادی چون صمیمیت، حمایت و تعارض است، نقش مهمی در رشد اجتماعی-عاطفی نوجوانان ایفا می‌کند (کوادرورس و برگر^{۱۵}، ۲۰۲۲). بررسی این روابط می‌تواند به درک عمیق‌تر مکانیسم‌های روان‌شناختی دخیل در شکل‌گیری روابط اجتماعی سالم در دوران نوجوانی کمک کند. به لحاظ اهمیت نظری یافته‌های پژوهش حاضر می‌تواند به بسط و تعدیل دیدگاه نظری و تجربی متغیرهای مورد نظر کمک کند و به لحاظ اهمیت تجربی یافته‌های حاصل می‌تواند راهنمای عملی فراروی سیاست‌گذاران آموزشی، مشاوران مدارس و معلمان باشد. افزون بر این یافته‌ها می‌تواند در طراحی مداخلات آموزشی و روان‌شناختی مؤثر برای بهبود سازگاری اجتماعی و کیفیت روابط دوستانه دانش‌آموزان کاربرد داشته باشد؛ لذا هدف پژوهش حاضر بررسی نقش ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی با سازگاری اجتماعی و کیفیت دوستی در دانش‌آموزان است.

روش پژوهش

روش این پژوهش با توجه به اهداف از نوع کاربردی و بر اساس روش جمع‌آوری داده‌ها توصیفی و همبستگی (پیمایشی) به شمار می‌آید. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان پسر مدارس دوره دوم متوسطه شهر خوی در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ که تعداد آن‌ها ۵۵۴۳ بود که از بین آن‌ها ۳۶۰ دانش‌آموز با روش خوشه‌ای چند مرحله‌ای و طبق فرمول کوکران

1. Jang
2. Parker & Field
3. Kaya & Yontem
4. Garrels & Granlund
5. Cristea & Ghergut
6. Baumeister
7. Alexander
8. Li
9. Tabiś
10. Selivanova
11. Oswald
12. Shi & Cristea
13. Hornstra
14. Yudha
15. Cuadros & Berger

تأمین نیازهای روان‌شناختی انسان برای تعلق، عزت نفس و احساس ارزشمندی است که از طریق برقراری روابط صمیمانه و مبتنی بر اعتماد حاصل می‌شود (ریان و دسی، ۲۰۱۷). نیازهای بنیادین روان‌شناختی، تمایلات درونی و جهان‌شمولی هستند که برآورده نمودن آن‌ها برای رشد روان‌شناختی بهینه، یکپارچگی شخصیت و بهزیستی ضروری است (دسی و رایان، ۲۰۰۰؛ جانگ^۱ و همکاران، ۲۰۱۶). مطابق با نظریه خودتعیین-گری مهارت‌های ارتباطی به‌طور مثبت پیش‌بینی‌کننده نیاز به شایستگی بوده و شایستگی نیز به‌طور مثبت، سازگاری اجتماعی و فردی را پیش‌بینی می‌کند (پارکر و فیلد^۲، ۲۰۲۳)؛ همچنین، مهارت‌های ارتباطی از طریق متغیر واسطه‌ای شایستگی نیز سازگاری اجتماعی و فردی را پیش‌بینی می‌کنند (کایا و یونتتم^۳، ۲۰۲۱)؛ همچنین، ارضای نیاز به شایستگی، افراد را به اکتشاف و تعهدات هویتی توانمندتر می‌کند (گارلز و گرنلوند^۴، ۲۰۱۸). در مجموع، این نیازها مبنایی برای جستجو و کاوش‌های درونی را فراهم می‌کنند (کریستیا و گرگوت^۵، ۲۰۲۲). حمایت‌های عاطفی نیز از طریق نیاز به ارتباط، اکتشاف را تسهیل کرده و بر تعهد و کیفیت دوستی تأثیر می‌گذارد (باومیستر^۶ و همکاران، ۲۰۱۶).

تحقیقات نشان داده‌اند که ارضای نیاز به ارتباط می‌تواند فعالیت مناطق مغزی مرتبط با پاداش و رضایت را افزایش دهد که این امر به کاهش استرس و افزایش تعاملات اجتماعی مثبت منجر می‌شود (الکساندر^۷ و همکاران، ۲۰۲۱). ارضای نیازهای بنیادین، سطح هورمون‌های استرس مانند کورتیزول را کاهش می‌دهد که منجر به کاهش اضطراب و افزایش توانایی مقابله با استرس و بهبود سازگاری اجتماعی می‌شود (لی^۸ و همکاران، ۲۰۱۹)؛ همچنین تحقیقات روان‌شناختی نشان داده‌اند که افرادی که احساس خودمختاری بیشتری دارند، در مواجهه با چالش‌های اجتماعی انعطاف‌پذیری بیشتری نشان می‌دهند و این امر به بهبود سازگاری اجتماعی آن‌ها کمک می‌کند (تاییش^۹ و همکاران، ۲۰۲۱).

در ارتباط با نقش ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی در سازگاری دانش‌آموزان و کیفیت دوستی دانش‌آموزان پژوهش‌های معدودی صورت گرفته است. از جمله نتایج پژوهش‌های حسینی ایرج و همکاران (۱۳۹۹)، جنابادی و همکاران (۱۳۹۶)، سلوانوا^{۱۰} و همکاران (۲۰۲۰)، اسوالد^{۱۱} و همکاران (۲۰۱۸) و شی و کریستیا^{۱۲} (۲۰۱۶) نشان داده‌اند که ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی به نحو مستقیم سازگاری اجتماعی را تحت تأثیر قرار می‌دهند؛ همچنین احمدی و قاسمی پور (۱۴۰۰)، جعفری رزجی و همکاران (۱۴۰۰)، لی و همکاران (۲۰۲۳)، هورنسترا^{۱۳} و همکاران (۲۰۲۰) و یودها^{۱۴} و همکاران (۲۰۱۷) ارتباط بین ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی و کیفیت دوستی و صمیمیت تأیید کردند.

مطالعات متعددی ارتباط بین ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی و

پژوهش در روان‌درمانی کودک و نوجوان

اجرای آزمون به‌طور کلی ۱۵ نمره به دست می‌آید: در زمینه‌ی سازش تحصیلی، ۶ نمره به ترتیب زیر به دست می‌آید: اتکا به نفس، درک ارزش خویش، آزادی شخصی، احساس وابستگی، تمایلات واپس زده و نشانگان عصبی و یک نمره به‌عنوان سازش شخصی. در زمینه‌ی سازش اجتماعی، ۶ نمره به ترتیب اختصاص داده می‌شود: قالب‌های اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی، علائق ضداجتماعی، روابط خانوادگی، روابط مدرسه‌ای و روابط اجتماعی و یک نمره به‌عنوان سازش اجتماعی. در پژوهش انگلیش و جان^۵ (۲۰۱۳) پایایی آزمون به روش آلفای کرونباخ برای سازگاری فردی ۰/۹۵، برای سازگاری اجتماعی ۰/۹۶ و برای کل پرسشنامه ۰/۹۷ گزارش شده است. حقیقی و همکاران (۱۳۸۱) اعتبار این پرسشنامه را با استفاده از پرسش‌های ملاک برابر ۰/۴۳ به دست آورد که در سطح کمتر از ۰/۰۱ معنی‌دار بوده است؛ همچنین ضرایب پایایی پرسشنامه را با استفاده از دو روش آلفای کرونباخ و تنصیف به ترتیب ۰/۹۱ و ۰/۹۴ گزارش کرده است. در تحقیق حاضر، ضرایب پایایی این پرسشنامه با استفاده از روش کودر-ریچاردسون ۰/۹۰ محاسبه گردید.

پرسشنامه کیفیت دوستی^۲ (FQQ): برای اندازه‌گیری کیفیت دوستی از پرسشنامه **حجازی و ظهره وند** (۱۳۸۰) که برای سنجش کیفیت دوستی طراحی شده است، استفاده گردید. این پرسشنامه دارای ۱۴ گویه پنج‌گزینه‌ای است (هرگز=۰، بندرت=۱، بعضی اوقات=۲، اکثر اوقات=۳ و همیشه=۴) است که گویه‌های ۱۱ و ۱۲ و ۱۳ به‌صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. این پرسشنامه ۴ کیفیت مجاورت، افشای خود، رضایتمندی و اعتماد را در دوستی مورد سنجش قرار می‌دهد. در پژوهش **حجازی و ظهره وند** (۱۳۸۰) آلفای کرونباخ برای عامل خود فاش‌سازی به ۰/۷۵، برای عامل مجاورت ۰/۸۰ و برای عامل اعتماد و صمیمیت ۰/۷۱ به دست آمده است. به منظور بررسی اعتبار سازه پرسشنامه از روش تحلیل عاملی با چرخش اولین استفاده شده است. نتایج تحلیل عاملی به روش مؤلفه‌های اصلی، با چرخش واریماکس وجود سه عامل در گویه‌ها را تأیید کرد؛ همچنین سؤالات ۴ و ۹ به دلیل تداخل با گویه‌های دیگر از مجموع سؤالات حذف شدند. در پژوهش حاضر، به منظور تعیین ضریب قابلیت اعتماد پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است که ضرایب حاصل برای ابعاد صمیمیت و افشای خود، مجاورت و وفاداری و اعتماد به ترتیب ۰/۷۰، ۰/۵۷ و ۰/۶۷ به دست آمد.

1. basic psychological needs scale
2. La Guardia
3. California Individual-Social Adjustment Questionnaire (CPI)
4. Clarek
5. English & John
6. Baumeister
7. Friendship Quality Questionnaire

به‌عنوان نمونه مورد نظر انتخاب شدند. آماری نمونه انتخاب شده بدین صورت بود که از ناحیه‌ی آموزش و پرورش شهر خوی، چهار مدرسه و از هر مدرسه سه کلاس به‌طور تصادفی انتخاب شدند. ملاک‌های ورود شرکت‌کنندگان عبارت بود از تمایل دانش‌آموزان برای شرکت در پژوهش، ساکن خوی بودن، دانش‌آموز پسر دوره‌ی دوم متوسطه بودن، داشتن سلامت روان با استناد به پرورنده سلامت دانش‌آموزان و توانایی در جواب دادن به پرسشنامه‌ها. ملاک‌های خروج از پژوهش شامل: مخدوش بودن پرسشنامه و تمایل نداشتن به ادامه همکاری بود. بعد از این مرحله پرسشنامه‌های پژوهش برای پاسخگویی در اختیار آن‌ها قرار داده شد. در ابتدای پرسشنامه، اصول اخلاقی پژوهش توضیح داده شد که شامل شرکت آزادانه و داوطلبانه و محرمانه ماندن پاسخ‌ها بود. این اصول برای دانش‌آموزان و والدینشان خوانده شد و رضایت شفاهی آن‌ها برای شرکت در پژوهش کسب گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌های از روش‌های آمار توصیفی از قبیل شاخص‌های گرایش مرکزی و پراکندگی انحراف معیار و بخش روش‌های آمار استنباطی از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون گام به گام با نرم‌افزار SPSS-۲۳ تجزیه و تحلیل شدند.

ابزار پژوهش

مقیاس نیازهای اساسی روان‌شناختی (BPNQ): مقیاسی که توسط لی گاردیا^۲ و همکاران در سال ۲۰۰۰ طراحی شده است، به منظور سنجش میزان احساس حمایت از نیازهای اساسی روان‌شناختی همچون خودمختاری، شایستگی و ارتباط با دیگر آزمودنی‌ها به کار می‌رود. مقیاس مذکور شامل ۲۱ گویه است و برآورده شدن سه نیاز خودمختاری (۷ گویه)، شایستگی (۶ گویه) و ارتباط (۸ گویه) را می‌سنجد. گویه‌های مقیاس با طیف لیکرت پنج درجه‌ای (کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم=۵) پاسخ داده می‌شود. شیوه نمره‌گذاری در مورد سؤالات ۳، ۴، ۷، ۱۱، ۱۵، ۱۶، ۱۸، ۱۹، ۲۰ معکوس است. ضریب اعتبار هر سه خرده مقیاس به‌طور متوسط، ۰/۸۹ و همچنین همبستگی سه خرده مقیاس بین ۰/۶۶-۰/۶۱ گزارش کرده‌اند. (لی گاردیا و همکاران، ۲۰۰۰). **قربانی و همکاران (۲۰۰۳)** نیز در پژوهش‌های خود بر روی نمونه‌های مدیران و دانشجویان ایرانی پایایی مقیاس‌ها را ۰/۷۹ به دست آورده‌اند. در پژوهش حاضر، ضریب پایایی به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۵ به دست آمد. همچنین ضریب پایایی به دست آمده برای مؤلفه‌های نیاز به خودمختاری ۰/۷۱، نیاز به شایستگی ۰/۷۳ و نیاز به ارتباط ۰/۸۰ می‌باشد.

پرسشنامه سازگاری فردی - اجتماعی کالیفرنیا^۳ (CPIQ):

توسط **کلارک^۴ و همکاران (۱۹۵۳)** تهیه شده این آزمون ۱۸۰ سؤال دوگزینه‌ای (بلی یا خیر) که ۱۲ خرده مقیاس (۶ خرده مقیاس مربوط به سازگاری فردی و ۶ خرده مقیاس سازگاری اجتماعی) دارد در نتیجه

پژوهش در روان‌درمانی کودک و نوجوان

یافته‌ها

در بررسی اطلاعات جمعیت شناختی شرکت‌کنندگان پژوهش از لحاظ توزیع پایه تحصیلی بیشترین فراوانی مربوط به پایه یازدهم با ۱۳۰ نفر (۳۶/۱ درصد) و بعد از آن پایه دوازدهم با ۱۱۷ نفر (۳۲/۵ درصد) و در نهایت پایه تحصیلی دهم با ۱۱۳ نفر (۳۱/۴ درصد) بوده است. ضمناً میانگین و

انحراف استاندارد سن دانش‌آموزان $16/87 \pm 1/56$ بود. توصیف شاخص مرکزی میانگین و شاخص پراکندگی انحراف معیار مؤلفه‌های پژوهش در جدول شماره ۱ نمایش داده شده است. همچنین در این جدول نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف (K-S Z) برای بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها گزارش شده است.

جدول ۱. توصیف آماری داده‌های مربوط به متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی	آماره KSZ	معناداری
نیاز به خودمختاری	۳۳/۶۱	۸/۸۶	۰/۶۱۹	۰/۸۶	۱/۱۹	۰/۳۱
نیاز به شایستگی	۳۱/۷۴	۷/۶۵	۰/۷۴۲	۰/۶۵	۱/۶۸	۰/۳۹
نیاز به ارتباط	۳۵/۷۳	۹/۶۱	۰/۷۳۲	۰/۶۱	۱/۰۶	۰/۲۳
قالب‌های اجتماعی	۴۷/۳۱	۵/۸۶	۰/۵۶۸	۰/۶۹	۱/۰۳	۰/۶۳
مهارت‌های اجتماعی	۳۱/۳۷	۴/۴۶	۰/۳۷۶	۰/۴۶	۱/۲۰	۰/۲۸
علاقه ضداجتماعی	۴۱/۹۰	۶/۰۸	۰/۷۳۰	۰/۸۲	۱/۰۱	۰/۵۱
روابط خانوادگی	۳۹/۳۲	۶/۷۱	۰/۳۲۲	۰/۷۱	۱/۲۴	۰/۳۳
روابط مدرسه‌ای	۳۶/۶۷	۵/۸۹	۰/۶۷۳	۰/۸۹	۱/۲۲ ۱/۱۵	۰/۴۶
روابط اجتماعی	۳۵/۵۹	۸/۶۸	۰/۵۹۳	۰/۶۸	۱/۱۴	۰/۲۶
مجاورت	۱۰/۸۷ ۱۰/۴۰	۱/۵۲	۰/۵۶۷	۰/۵۶	۱/۱۰	۰/۳۸
افشای خود	۱۱/۵۰	۱/۶۴	۰/۵۳۹	۰/۶۳	۱/۰۷	۰/۶۱
رضایتمندی	۸/۹۱	۰/۵۰	۰/۶۸۹	۰/۷۶	۱/۱۷	۰/۳۲
اعتماد	۱/۵۷	۱/۵۷	۰/۷۰۳	۰/۶۸	۱/۱۷	۰/۴۱

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش را نمایش می‌دهد. شاخص‌های کجی و کشیدگی متغیرها در محدوده ± 1 قرار دارند؛ بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که توزیع داده‌های مربوط به این متغیرها نرمال است؛ همچنین، نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف نشان داد

که فرضیه نرمال بودن توزیع نمونه‌ای داده‌ها برقرار است ($P > 0/05$). در ادامه برای بررسی رابطه بین نیازهای بنیادین روان‌شناختی، سازگاری اجتماعی و کیفیت دوستی دانش‌آموزان از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۲ آمده است.

جدول ۲. نتایج حاصل از آزمون همبستگی پیرسون بین مؤلفه‌های نیازهای بنیادین روان‌شناختی با مؤلفه‌های سازگاری اجتماعی و مؤلفه‌های کیفیت دوستی

متغیرها	قالب‌های اجتماعی	مهارت‌های اجتماعی	علاقه ضد اجتماعی	روابط خانوادگی	روابط مدرسه‌ای	روابط اجتماعی	مجاورت	افشای خود	رضایتمندی	اعتماد	سازگاری اجتماعی	کیفیت دوستی
خودمختاری	۰/۶۵۴**	۰/۷۱۴**	-۰/۶۷۵**	۰/۶۱۱**	۰/۵۹۲**	۰/۵۳۰**	۰/۵۱۶**	۰/۴۹۸**	۰/۵۰۵**	۰/۵۶۴**	۰/۴۹۸**	۰/۵۷۱**
شایستگی	۰/۵۱۸**	۰/۶۹۸**	-۰/۶۲۴**	۰/۶۲۳**	۰/۵۱۶**	۰/۴۴۲**	۰/۵۹۱**	۰/۴۶۰**	۰/۴۹۵**	۰/۵۳۲**	۰/۵۶۲**	۰/۵۴۲**
ارتباط	۰/۷۲۳**	۰/۶۳۶**	-۰/۶۵۳**	۰/۷۵۴**	۰/۶۰۸**	۰/۵۰۲**	۰/۵۵۴**	۰/۵۰۹**	۰/۵۲۳**	۰/۵۸۲**	۰/۵۰۱**	۰/۵۶۱**

$P < 0/01$ **

نتایج حاصل از همبستگی پیرسون در جدول ۲ نشان می‌دهد که مؤلفه‌های نیازهای بنیادین روان‌شناختی (نیاز به خودمختاری، نیاز به شایستگی و نیاز به ارتباط) با مؤلفه‌های سازگاری اجتماعی (قالب‌های اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی، روابط خانوادگی، روابط مدرسه‌ای و روابط اجتماعی) و مؤلفه‌های کیفیت دوستی (مجاورت، افشای خود، رضایتمندی و اعتماد) رابطه مثبت و معناداری دارند ($P < 0/01$)؛ همچنین نتایج رابطه منفی و معناداری بین مؤلفه‌های نیازهای بنیادین روان‌شناختی (نیاز به خودمختاری، نیاز به شایستگی و نیاز به ارتباط) با مؤلفه‌های

سازگاری اجتماعی در (علاقه ضداجتماعی) را نشان می‌دهد ($P < 0/01$). برای پیش‌بینی سازگاری اجتماعی و کیفیت دوستی در دانش‌آموزان از روی ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی از روش رگرسیون گام به گام استفاده شد. در ابتدا پیش‌فرض‌های مدل رگرسیونی بررسی شد. یکی از مفروضاتی که در رگرسیون مدنظر قرار می‌گیرد استقلال خطاها است. جهت بررسی استقلال خطاها، از آزمون دوربین واتسون استفاده شد. مقادیر به دست آمده برای آماره دوربین-واتسون $1/5$ الی $2/5$ قرار داشت که نشان‌دهنده نبود همبستگی قابل توجه

پژوهش در روان‌درمانی کودک و نوجوان

است. همچنین به منظور بررسی همسانی واریانس‌های باقی مانده از نمودار پراکنش آماری استفاده شد که پس از بررسی نمودار، روندی در نمودار حاصل که نشان از همسانی واریانس باقی‌مانده‌های مدل باشد، مشاهده نشده است؛ بنابراین همه شرایط مدل رگرسیونی برابر بوده و می‌توان برای بررسی فرضیه‌ها از آزمون رگرسیون چندگانه استفاده کرد. در ادامه نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام گزارش شده است.

بین خطاها است؛ به عبارت دیگر، خطاهای مدل به صورت تصادفی و مستقل از یکدیگر توزیع شده‌اند. برای ارزیابی وجود هم خطی چندگانه بین متغیرهای مستقل، از شاخص‌های ضریب تحمل و عامل تورم واریانس (VIF) استفاده شد. مقادیر به دست آمده برای ضریب تحمل نشان داد که هیچ یک از ضریب تحمل‌ها نزدیک به صفر نیستند؛ همچنین، مقادیر مربوط به عامل تورم نیز بزرگ‌تر از ۱۰ نبودند و نزدیک به آن هستند که نشان‌دهنده نبود مشکل جدی در زمینه تحلیل رگرسیون

جدول ۳. نتایج رگرسیون گام به گام برای پیش‌بینی سازگاری اجتماعی در دانش آموزان

گام	متغیر	R	R ²	F	β	t	Sig
	نیاز به ارتباط				۰/۵۰۱	۱۱/۹۷۵	
۱	نیاز به ارتباط	۰/۵۰۱	۰/۲۵۲	۱۱۲/۳۷۱	۰/۴۵۶	۸/۶۷۲	۰/۰۰۱
۲	نیاز به شایستگی	۰/۵۳۸	۰/۲۹۴	۷۲/۱۴۲	۰/۲۹۶	۷/۸۸۶	۰/۰۰۱
	نیاز به ارتباط				۰/۲۵۲	۶/۰۷۰	
۳	نیاز به شایستگی	۰/۵۶۹	۰/۳۰۲	۴۰/۱۶۰	۰/۲۱۸	۵/۹۰۵	۰/۰۰۱
	نیاز به خودمختاری				۰/۱۷۳	۳/۱۳۲	

دانش آموزان هستند. با توجه به یافته‌ها ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی ۳۰٪ تغییرات سازگاری اجتماعی در دانش آموزان را تبیین می‌کند.

ضرایب بتای به دست آمده در جدول ۳ با توجه به سطح معناداری آن‌ها نشان می‌دهد که به ترتیب اولویت مؤلفه‌های نیاز به ارتباط، نیاز به شایستگی و نیاز به خودمختاری قادر به پیش‌بینی سازگاری اجتماعی در

جدول ۴. نتایج رگرسیون گام به گام برای پیش‌بینی کیفیت دوستی

گام	متغیر	R	R ²	F	β	t	Sig
	نیاز به ارتباط				۰/۵۶۱	۱۱/۴۲۸	
۱	نیاز به ارتباط	۰/۵۶۱	۰/۳۱۷	۸۵/۴۵۰	۰/۴۱۷	۹/۷۳۸	۰/۰۰۱
۲	نیاز به شایستگی	۰/۶۱۸	۰/۳۶۰	۴۵/۲۲۷	۰/۳۳۵	۶/۱۰۱	۰/۰۰۱
	نیاز به ارتباط				۰/۲۸۶	۵/۸۱۴	
۳	نیاز به شایستگی	۰/۶۳۹	۰/۳۷۲	۲۳/۱۲۴	۰/۲۲۶	۳/۶۶۶	۰/۰۰۱
	نیاز به خودمختاری				۰/۱۹۷	۲/۷۲۸	

اجتماعی) رابطه مثبت و معناداری دارند و با مؤلفه‌های سازگاری اجتماعی (علاقه ضداجتماعی) رابطه منفی و معناداری را نشان می‌دهد؛ همچنین نتایج رگرسیون گام به گام حاکی از آن است ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی (نیاز به ارتباط، نیاز به شایستگی و نیاز به خودمختاری) به نحو مثبت و معنادار، سازگاری اجتماعی را پیش‌بینی می‌کند. این یافته با نتایج پژوهش‌های حسینی ایرج و همکاران (۱۳۹۹)، جناابدی و همکاران (۱۳۹۶)، سلیمانوا و همکاران (۲۰۲۰)، اسوالد و همکاران (۲۰۱۸) و شی و کریستیا (۲۰۱۶) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت نیازهای بنیادین روان‌شناختی به‌عنوان منابع روان‌شناختی که رفتارهای انسانی را نیرو می‌بخشند، هدایت و حمایت می‌کنند، درک می‌شوند. از طرف دیگر در نظریه خود تعیین‌گری، نیازهای بنیادین روان‌شناختی، به صورت دقیقی به عنوان خوراکی‌هایی که باید به وسیله یک موجود زنده به منظور حفظ

ضرایب بتای به دست آمده در جدول ۴ با توجه به سطح معناداری آن‌ها نشان می‌دهد که به ترتیب اولویت مؤلفه‌های نیاز به ارتباط، نیاز به شایستگی و نیاز به خودمختاری قادر به پیش‌بینی کیفیت دوستی در دانش آموزان عادی هستند. با توجه به یافته‌ها ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی ۳۷٪ تغییرات کیفیت دوستی در دانش آموزان را تبیین می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی با سازگاری اجتماعی و کیفیت دوستی در دانش‌آموزان پسر دوره دوم متوسطه بود. نتایج همبستگی پیرسون نشان داد که مؤلفه‌های نیازهای بنیادین روان‌شناختی با مؤلفه‌های سازگاری اجتماعی (قلب‌های اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی، روابط خانوادگی، روابط مدرسه‌ای و روابط

پژوهش در روان‌درمانی کودک و نوجوان

رشد، یکپارچگی و سلامتی‌اش فراهم شود، تعریف شده‌اند (ریان و دسی، ۲۰۰۰). همچنین مطابق با نظریه خود تعیین‌گری، نیازهای بنیادین روان‌شناختی از ویژگی‌های ذاتی افراد است و همه افراد در پی فعالیت‌هایی هستند که فرصت مناسب برای ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی را در اختیار آن‌ها قرار می‌دهد (ریان و دسی، ۲۰۱۷). در واقع ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی نقش مهمی در کاهش رفتارهای پرخطر و افزایش سازگاری اجتماعی داشته باشند؛ به عبارت دیگر، موفقیت‌ها و ارضای نیاز به شایستگی زمینه‌ساز احساسات مثبتی می‌شود که می‌توان از آن‌ها با عناوینی چون خودکارآمدی، باور به توانمندی‌های خود، انگیزش پیشرفت، دید مثبت و خوش‌بینی نسبت به مسائل بیان کرد؛ بنابراین می‌توان گفت که ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی، منجر به شکل‌گیری برخی ویژگی‌های شخصیتی مانند خودکارآمدی و عزت نفس بالا، ادراک شایستگی، خودمختاری، انگیزه درونی می‌شود که این صفات به آن‌ها کمک می‌کند در نیازهای بنیادین روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن شامل خودمختاری، شایستگی و ارتباط، بهتر از سایر دانش‌آموزان باشند (لی و همکاران، ۲۰۱۹).

در تبیین دیگر می‌توان گفت که نظریه خود تعیین‌گری بیان می‌کند که ارضای نیازهای بنیادین، به انگیزش درونی و رشد شخصی منجر می‌شود که هر دو عامل مهمی در سازگاری اجتماعی هستند؛ همچنین این نظریه بیان می‌کند که خودمختاری یکی از عوامل کلیدی در افزایش رضایت از زندگی و کاهش اضطراب‌های اجتماعی است. افراد خودمختار تمایل بیشتری به مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی دارند؛ زیرا احساس می‌کنند که این فعالیت‌ها با ارزش‌ها و اهداف شخصی‌شان همخوانی دارد؛ لذا ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی، همچون نیاز به تعلق، شایستگی و خودمختاری، نقش بسیار مهمی در رشد و توسعه سالم فرد ایفا می‌کند (رایان و دسی، ۲۰۲۳). این نیازها به‌ویژه در دوران مدرسه و نوجوانی که تغییرات اساسی در هویت و روابط اجتماعی رخ می‌دهد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. احساس تعلق و پذیرفته شدن در گروه همسالان و محیط مدرسه، به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا اعتماد به نفس خود را افزایش دهند و روابط اجتماعی سالمی برقرار کنند. نیاز به شایستگی احساس توانایی و کارآمدی در انجام تکالیف مدرسه و فعالیت‌های دیگر، به دانش‌آموزان انگیزه می‌دهد تا تلاش کنند و به موفقیت دست یابند و نیاز به خودمختاری احساس کنترل بر تصمیم‌گیری‌های خود و داشتن انتخاب، به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا مسئولیت‌پذیر باشند و استقلال خود را توسعه دهند؛ بنابراین ارضای نیاز به تعلق و شایستگی، به افزایش اعتماد به نفس دانش‌آموزان منجر می‌شود و دانش‌آموزانی که اعتماد به نفس بالایی دارند، راحت‌تر با دیگران ارتباط برقرار می‌کنند و

در تعاملات اجتماعی موفق‌تر هستند (تائیش و همکاران، ۲۰۲۱). دیگر یافته پژوهش آزمون همبستگی پیرسون نشان داد، بین مؤلفه‌های نیازهای بنیادین روان‌شناختی با مؤلفه‌های کیفیت دوستی (مجاورت، افشای خود، رضایتمندی و اعتماد) رابطه مثبت و معناداری دارند؛ همچنین نتایج حاکی از رگرسیون گام به گام حاکی از آن است ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی (نیاز به ارتباط، نیاز به شایستگی و نیاز به خودمختاری) به نحو مثبت و معنادار، کیفیت دوستی را پیش‌بینی می‌کند. این یافته با نتایج تحقیقات احمدی و قاسمی پور (۱۴۰۰)، جعفری رزجی و همکاران (۱۴۰۰)، لی و همکاران (۲۰۲۳)، هورنسترا و همکاران (۲۰۲۰) و یودها و همکاران (۲۰۱۷) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که خودمختاری به عنوان میل افراد به تجربه مالکیت رفتارشان و عمل کردن با حسی از اراده تعریف شده است. این حس اراده می‌تواند از طریق داشتن فرصت برای انتخاب‌هایی شخصی، همچنین از طریق تأیید کامل یا درخواست ترغیب شده بیرونی به دست آید. نیاز به خودمختاری، شامل داشتن احساس انتخاب در شروع، نگهداری و تنظیم فعالیت‌ها است. خودمختاری هنگامی اتفاق می‌افتد که افراد احساس می‌کنند علت رفتار خود هستند، یعنی آن‌ها احساس اراده مطمئن در انتخاب‌های خود دارند و قادر به عملکرد مطلوب هستند (باومستر و همکاران، ۲۰۱۶)؛ بنابراین دانش‌آموزان به دلیلی برخوردار از خودکارآمدی، توانمندی ادراک شده و عزت نفس بالاتر، کمک طلبی را برای خود تهدیدآمیز نمی‌دانند. به همین دلیل آن‌ها در پی بسط و گسترش روابط دوستانه خود هستند و این نیز به نوبه خود بر استفاده بیشتر آن‌ها از کمک طلبی سازگار تأثیرگذار است؛ بنابراین، این قبیل ویژگی‌های دانش‌آموزان باعث می‌گردد دامنه دوستی خود را با دیگران افزایش دهند و کیفیت دوستی خود را ارتقا بخشند؛ لذا می‌توان گفت که دانش‌آموزان دارای خود تعیین‌گری نسبت به سایر دانش‌آموزان در خودتنظیمی، هوش هیجانی و نظارت بر خویشتن، پردازش هیجانی مناسب‌تری دارند و توانایی شناختی و هیجانی بالاتر آنان باعث تسلط آنان بر هیجان‌اتشان شده و کمک می‌کند تا در موقعیت مختلف بتوانند روابط صمیمانه و دوستی با همسالان خود داشته باشند و این امر باعث می‌شود دانش‌آموزان دارای خود تعیین‌گری در روابط عاطفی و اجتماعی بهتر عمل کنند و کیفیت دوستی آنان بالاتر از سایر دانش‌آموزان گردد و در نهایت میزان سازگاری و تعامل و کیفیت دوستی دانش‌آموزان دارای خود تعیین‌گری را افزایش می‌دهد (گارلز و همکاران، ۲۰۱۸).

در تبیین دیگر نظریه خود تعیین‌گری که بر سه نیاز بنیادین روان‌شناختی خودمختاری، شایستگی و ارتباط تأکید دارد تأثیر هر یک از این نیازها بر مؤلفه‌های کیفیت دوستی می‌توان بیان کرد که خودمختاری به معنای

پژوهش در روان‌درمانی کودک و نوجوان

دانش‌آموزان دارد. بر این اساس، می‌توان با فراهم آوردن زمینه برآورده ساختن نیازهای روان‌شناختی افراد، آنان را در جهت شکل‌گیری هرچه بهتر سازگاری اجتماعی و کیفیت دوستی سوق داد. محدود بودن دامنه این مطالعه به پایه تحصیلی و سنی خاص، عدم مطالعه بر روی هر دو جنس، محدود کردن ابزار سنجش و جمع‌آوری اطلاعات به پرسشنامه و عدم کنترل متغیرهای فردی و خانوادگی مانند ویژگی‌های شخصیتی، سبک والدگری والدین، سطح فرهنگ و سطح رفاه خانواده، از محدودیت‌های پژوهش حاضر است. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش حاضر، پیشنهاد می‌شود پژوهشی طولی طراحی شود که در آن ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی و کیفیت دوستی دانش‌آموزان در طول چند سال بررسی شود تا روند تغییرات و ارتباط بین این متغیرها در طول زمان مشخص شود؛ همچنین برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران آموزش و پرورش، با فراهم نمودن زمینه ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی در مدارس، می‌توانند به شکل‌گیری سازگاری اجتماعی و کیفیت دوستی و ارتقای آن کمک شایانی نمایند و با برگزاری دوره‌های آموزشی آگاهی‌های لازم به والدین و معلمان مدارس در خصوص اهمیت و ضرورت ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی در دانش‌آموزان در این زمینه داده شود.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

پیروی از اصول اخلاق پژوهش تمامی اصول اخلاقی در سراسر مراحل پژوهش رعایت شده است. اطلاعات تمام شرکت‌کنندگان در پژوهش کاملاً محرمانه نگه داشته شد؛ همچنین شرکت در پژوهش به صورت داوطلبانه بود و تمامی شرکت‌کنندگان در پژوهش مجاز بودند هرزمانی که تمایل داشته باشند در هر مرحله‌ای از پژوهش از پژوهش خارج شوند.

حامی مالی

برای انجام پژوهش حاضر از هیچ نهاد دولتی و غیردولتی حمایت مالی دریافت نشده است.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان در طراحی گردآوری اجرا و نگارش همه بخش‌های پژوهش حاضر مشارکت داشتند.

تعارض منافع

این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی ندارد.

احساس کنترل و اختیار در تصمیم‌گیری‌ها و رفتارها است. افرادی که نیاز به خودمختاری آن‌ها ارضا می‌شود، در روابط دوستی خود نیز احساس آزادی و استقلال بیشتری دارند. افراد با احساس خودمختاری بیشتر، تمایل بیشتری به انتخاب دوستانی دارند که با ارزش‌ها و اهداف شخصی آن‌ها همخوانی دارند که این امر می‌تواند به نزدیکی و مجاورت بیشتر منجر شود. خودمختاری به افراد اجازه می‌دهد که بدون ترس از قضاوت، احساسات و تجربیات خود را با دوستانشان به اشتراک بگذارند؛ همچنین احساس خودمختاری در روابط دوستی می‌تواند به افزایش رضایت از این روابط منجر شود، زیرا افراد احساس می‌کنند که در این روابط آزادی و اختیار دارند و خودمختاری می‌تواند به ایجاد اعتماد در روابط کمک کند، زیرا افراد احساس می‌کنند که دوستانشان به استقلال و تصمیمات آن‌ها احترام می‌گذارند (الکساندر و همکاران، ۲۰۲۱). شایستگی به معنای احساس توانایی و کارآمدی در انجام وظایف و چالش‌ها است. افرادی که نیاز به شایستگی آن‌ها ارضا می‌شود، در روابط دوستی خود نیز احساس ارزشمندی و کارآمدی دارند. افراد با احساس شایستگی بیشتر، تمایل دارند با دوستانی که آن‌ها را تشویق و حمایت می‌کنند، نزدیک‌تر شوند و احساس شایستگی می‌تواند به افزایش اعتماد به نفس در افشای خود و به اشتراک گذاشتن تجربیات و احساسات منجر شود. از سوی شایستگی در روابط دوستی می‌تواند به افزایش رضایت از این روابط منجر شود، زیرا افراد احساس می‌کنند که در این روابط مورد تقدیر و ارزش‌گذاری قرار می‌گیرند؛ همچنین احساس شایستگی می‌تواند به ایجاد اعتماد در روابط کمک کند، زیرا افراد احساس می‌کنند که دوستانشان به توانایی‌ها و مهارت‌های آن‌ها اعتماد دارند (ریان و دسی، ۲۰۱۷). ارتباط به معنای احساس تعلق و پیوند با دیگران است. افرادی که نیاز به ارتباط آن‌ها ارضا می‌شود، در روابط دوستی خود نیز احساس تعلق و پیوند عمیق‌تری دارند. ارتباط قوی با دوستان می‌تواند به نزدیکی و مجاورت بیشتر منجر شود، زیرا افراد تمایل دارند زمان بیشتری را با دوستان خود بگذرانند علاوه بر این احساس ارتباط می‌تواند به افزایش تمایل به افشای خود و به اشتراک گذاشتن تجربیات و احساسات با دوستان منجر شود. ارتباط قوی در روابط دوستی می‌تواند به افزایش رضایت از این روابط منجر شود، زیرا افراد احساس می‌کنند که در این روابط مورد حمایت و توجه قرار می‌گیرند و احساس ارتباط می‌تواند به ایجاد اعتماد در روابط کمک کند، زیرا افراد احساس می‌کنند که دوستانشان به آن‌ها اهمیت می‌دهند و به آن‌ها اعتماد دارند (باومیستر و همکاران، ۲۰۱۶).

در یک جمع بندی کلی می‌توان گفت ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی ارتباط مثبت با سازگاری اجتماعی و کیفیت دوستی

منابع

References:

- Ahmadi S, & Ghasemipour Y. (2022). Comparing Fear of Intimacy, Alexithymia, and Satisfaction of Basic Psychological Needs in Successful and Unsuccessful Individuals in the Treatment of Addiction. *Etiadpajohi*, 15 (62), 185-204. (Persia) <http://etiadpajohi.ir/article-1-2601-fa.html>
- Alexander, R., Aragón, O. R., Bookwala, J., Cherbuin, N., Gatt, J. M., Kahrilas, I. J., Kästner, N., Lawrence, A., Lowe, L., Morrison, R. G., Mueller, S. C., Nusslock, R., Papadelis, C., Polnaszek, K. L., Richter, S. H., Siltan, R. L., & Styliadis, C. (2021). The neuroscience of positive emotions and affect: Implications for cultivating happiness and wellbeing. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 121, 220-249. [Doi:10.1016/j.neubiorev.2020.12.002]
- American Psychiatric Association. (2022). *Summary of DSM-5 Diagnostic Criteria*, Mehdi G. (Persian translator). Tehran: Savalan Publications. (Persia). <https://ajansbook.ir>
- Azad, Y. (2024). The impact of social, emotional, and educational adjustment on academic performance among male and female residential school students. *International Journal for Multidisciplinary Research*, 6 (1), 1-13. [Doi:10.13140/RG.2.2.19183.20642]
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I., & Vohs, K. D. (2016). Does High Self-Esteem Cause Better Performance, Interpersonal Success, Happiness, or Healthier Lifestyles? *Psychol Sci Public Interest*, 4(1):1-44. [Doi:10.1111/1529-1006.01431]
- Beatson, R., Quach, J., Canterford, L., Farrow, P., Bagnall, C., Hockey, P., Phillips, E., Patton, G. C., Olsson, C. A., Ride, J., McKay Brown, L., Roy, A., & Mundy, L. K. (2023). Improving primary to secondary school transitions: A systematic review of school-based interventions to prepare and support student social-emotional and educational outcomes. *Educational Research Review*, 40, Article 100553. [Doi:10.1016/j.edurev.2023.100553]
- Bokayev, B. (2024). The Socialization of International Students in American Society and its Education System: A Comprehensive Literature Review. *Journal of Social Studies Education Research*, 3 (15), 289-316. <https://jsser.org/index.php/jsser/article/view/5834/688>
- Clark, L. C., Wolf, R., & Granger D, Taylor Z. (1953). Continuous recording of blood oxygen tensions by Polarography. *J. Appl. Physiol*, 6 (3), 189-193. [Doi:10.1152/jappl.1953.6.3.189]
- Cristea, M., & Ghergut, A. (2022). Self-Determination assessment and evaluation in Romanian adolescents: preliminary psychometric properties of the ARC's self-Determination scale. *European Journal of Special Needs Education*, 38 (4), 482-496. [Doi:10.1080/08856257.2022.2120332]
- Cuadros, O., & Berger, C. (2022). Self-Disclosure, Self-concept, and Friendship's Perceived Functions among Aggressive and Popular Adolescents. *Youth and Society*, 55(8), 1415-1437. [Doi:10.1177/0044118X221093394]
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: 7th Plenum. [Doi:10.1007/978-1-4899-2271-7]
- Deci E. L., & Ryan R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the selfdetermination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11: 227-268. [Doi:10.1207/S15327965PLI1104_01]
- Doll, B., & Green, K. (1998). Resilience and Peer Friendships. *ERIC*, 42, 1-13. <https://eric.ed.gov/?id=ED421586>
- احمدی، سبا و قاسمی پور یداله. (۱۴۰۰). مقایسه ترس از صمیمیت، ناگویی هیجانی و ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی در افراد. *فصلنامه علمی اعتیادپژوهی*، ۱۵ (۶۲)، ۱۸۵-۲۰۴. <http://etiadpajohi.ir/article-1-2601-fa.html>
- انجمن روان‌پزشکان آمریکا. (۱۴۰۱). *چکیده معیارهای تشخیصی DSM-5*. ترجمه مهدی گنجی. تهران: انتشارات ساوالان. <https://ajansbook.ir>
- جعفری رزجی، فرشته، آروین، سامانه؛ نیک روی، فرزاد و غفاریان، سارا. (۱۴۰۰). نقش ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی، دشواری در تنظیم هیجان و احساس تنهایی در پیش‌بینی ترس از صمیمیت در زنان کارگر جنسی. *رویش روان‌شناسی*، ۱۰ (۷)، ۱۶۲-۱۵۱. [Dor:20.1001.1.2383353.1400.10.7.2.4]
- جنابادی، حسین؛ پورقاز، عبدالوهاب و شعبانی، مهتاب. (۱۳۹۶). بررسی مقایسه‌ای رابطه نیازهای بنیادی روان‌شناختی خود تعیین‌گری و سازگاری فردی در دانش‌آموزان تیزهوش و عادی. *روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه*، ۳ (۶)، ۴۵-۲۳. [Doi:10.22098/jsp.2017.583]
- حجازی، الهه و ظهره وند، زهره. (۱۳۸۰). بررسی ملاک‌ها و کیفیت دوستی در کودکان و نوجوانان دختر. *مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی*، ۶(۱)، ۱-۲۰. https://journals.ut.ac.ir/article_12859.html
- حسینی ایرج، سیدجلال‌الدین؛ مهدیان، حسین و جاجرمی، محمود. (۱۳۹۹). بررسی رابطه نیازهای بنیادین روان‌شناختی در روابط با احساس تعلق به مدرسه در دانش‌آموزان: نقش واسطه‌ای خودکارآمدی اجتماعی. *پژوهش در نظام‌های آموزشی*، ۱۴(۵۰)، ۲۰۴-۱۹۱. [Dor:20.1001.1.23831324.1399.14.50.10.1]
- حقیقی، جمال؛ شکرکن، حسین و موسوی شوشتری، مژگان. (۱۳۸۱). بررسی رابطه جو عاطفی خانواده با سازگاری دانش‌آموزان دختر پایه سوم مدارس راهنمایی اهواز. *دست‌آوردهای روان‌شناختی*، ۲۹(۲)، ۱۰۸-۷۹. [Doi: 10.22055/psy.2002.16482]
- سلمانی، علی؛ روشنی خیاوی، حمیده و اسماعیلی، زهرا. (۱۴۰۲). بررسی اثربخشی شناخت‌درمانی مبتنی بر ذهن آگاهی بر اشتیاق تحصیلی و سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دارای اضطراب اجتماعی. *روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه*، ۱۲(۱)، ۴۶-۶۱. [Doi:10.22098/jsp.2023.11287.5362]
- سیف، علی اکبر. (۱۴۰۲). *روانشناسی پرورشی نوین: روانشناسی یادگیری و آموزش*. تهران: انتشارات دوران. <https://markaketab.com>
- فارسی جانی، نیلوفر؛ بشارت، محمدعلی؛ مقدم زاده، علی. (۱۴۰۱). پیش‌بینی سازگاری اجتماعی براساس سبک‌های دلبستگی و راهبردهای نظم‌دهی شناختی هیجان. *فصلنامه علمی پژوهشی علوم روان‌شناختی*، ۲۱ (۱۰۹)، ۷۱-۸۸. [Doi:10.52547/JPS.21.109.71]

- Dryburgh, N. S. J., Ponath, E., Bukowski, W. M., & Dirks, M. A. (2022). Associations between interpersonal behavior and friendship quality in childhood and adolescence: A meta-analysis. *Child Development*, 93 (3), 332-e347. [Doi:10.1111/cdev.13728]
- Eden, C. A., Chisom, O. N., & Adeniyi, A. S. (2024). Education policy and social change: Examining the impact of reform initiatives on equity and access. *International Journal of Science and Research Archive*, 11(02), 139–146. [Doi:10.30574/ijrsra.2024.11.2.0372]
- English, T., & John, O. P. (2013). Understanding the social effects of emotion regulation: The mediating role of authenticity for individual differences in suppression. *Emotion*, 13(2), 314-329. [Doi:10.1037/a0029847]
- Farsijani, N., Besharat, M. A., & Moghadamzadeh, A. (2022). Predicting social adjustment based on attachment styles and cognitive emotion regulation strategies in adolescents. *Journal of Psychological Science*. 21(109), 71-88. (Persia) [Doi:10.52547/JPS.21.109.71]
- Feraco, T., & Meneghetti, C. (2023). Social, Emotional, and Behavioral Skills: Age and Gender Differences at 12 to 19 Years Old. *Journal of Intelligence*, 11(6):118. [Doi:10.3390/jintelligence11060118]
- Garrels, V., & Granlund, M. (2018). Measuring self-determination in Norwegian students: adaptation and validation of the AIR Self-Determination Scale. *European Journal of Special Needs Education*, 33(4), 466-480. [Doi:10.1080/08856257.2017.1342420]
- Ghorbani, N., Bing, M. N., Watson, P. J., Davison, H. K., & Lebreton, D. L. (2003). Individualist and collectivist values: evidence of compatibility in Iran and the United States. *Personality and Individual Differences*, 35,431-44. [Doi:10.1016/S0191-8869(02)00205-2]
- Giordano, P. C. (2003). Relationships in adolescence. *Annu Rev Sociol*, 29(1), 257–281. [Doi:10.1146/annurev.soc.29.010202.100047]
- Guo, K., Ma, Q., Yao, S., Liu, C., Hui, Z., Chen, H., & Wen, P. (2022). The Relationship Between Empowering Motivational Climate in Physical Education and Social Adaptation of Senior High School Students: An Analysis of Chain Mediating Effect. *Front. Psychol*, 13:854279. [Doi:10.3389/fpsyg.2022.854279]
- Haghighi, J., Shokrkon, H., & Mousavi Shooshtari, M. (2002). A Study of the Parent-Child Relationships and the Individual and Social Adjustment of the Nineth Grade Girl Students at Ahvaz Schools. *Psychological Achievements*, 9(2), 79-108. (Persia). [Doi:10.22055/psy.2002.16482]
- Hallahan, D. P., Pullen, P. C., Kauffman, J. M., & Badar, J. (2020). *Exceptional Learners*. In L. Zhang (Ed.), *Oxford Research Encyclopedia of Education*. New York, NY: Oxford University Press. [Doi:10.1093/acrefore/9780190264093.013.92]
- Hejazi, E., & Zahrevand, Z. (2001). Examination of Criteria and Quality of Friendship in Female Children and Adolescents. *Journal of Psychology and Educational Sciences*, 6(1), 1-20. (Persia). https://journals.ut.ac.ir/article_12859.html
- Hornstra, L., Bakx, A., Mathijssen, D. J. (2020). Motivation of gifted and nin-giftes students in regular primary school: A self-determination perspective. *Learning and Individual Differences*, 10,87-101. [Doi:10.1016/j.lindif.2020.101871]
- hosseini iraj, S. J., mahdian, H., & Jajarmi, M. (2020). Study of Relationship between Basic Psychological Needs in Relation to Sense of Connectedness with School in Secondary High School Students: The Mediating Effect of Social Self-Efficacy. *Journal of Research in Educational Systems*, 14(50), 191-204. (Persia). [Dor:20.1001.1.23831324.1399.14.50.10.1]
- Jackson, E. (2021). *Adaptability in talentdevelopment*. United States of America: ATD Press. <https://assets.td.org/m/745cad7e20538301>
- Jafari Razaji, F., Arvin, S., Nikrouy, F., & Ghaffarian, S. (2021). The role of satisfying basic psychological needs, difficulty in regulating emotion and Feeling lonely in predicting fear of intimacy in female sex workers. *Rooyesh*, 10 (7) :151-162. (Persia). [Dor:20.1001.1.2383353.1400.10.7.2.4]
- Jang, H., Reeve, J., & Halosic, M. (2016). A new autonomy-supportive way of teaching that increases conceptual learning: Teaching in students' preferred ways. *The Journal of Experimental Education*, 84, 686–701. [Doi:10.1080/00220973.2015.1083522]
- Jefferson, R., Barreto, M., Jones, F., Conway, J., Chohan, A., Rich-Madsen, K. (2022). Adolescent loneliness across the world and its relation to culture, school climate, and academic performance. *J Adolesc*, 93(4), 997-1016. [Doi:10.1111/bjep.12616]
- Jenaabadi, H., Pourghaz, A., & Shabani, M. (2017). A comparative study of the relationship between basic psychological needs of self-determination and personal adjustment in gifted and normal students. *Journal of School Psychology*, 3 (23), 23-45. (Persia). [Doi:10.22098/jsp.2017.583]
- Karimi, S., & Sotoodeh, B. (2019). The mediating role of intrinsic motivation in the relationship between basic psychological needs satisfaction and academic engagement in agriculture students. *Teaching in Higher Education*, 8 (25), 959-975. [Doi:10.1080/13562517.2019.1623775]
- Kaya, A., & Yontem, M. (2021). Adaptation of AIR Self-Determination Scale to Turkish(AIR SDS-TR). *International Electronic Journal of Elementary Education*, 14(1), 79–86. [Doi :10.26822/iejee.2021.230]
- La Guardia, J. G., Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2000). The What and Why of goal pursuit: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11, 227-268. [Doi:10.1207/S15327965PLI1104_01]
- La Guardia, J. G. (2009). Developing who I am: A self-determination theory approach to the establishment of healthy identities. *Educational Psychologist*, 44: 90–104. [Doi:10.1080/00461520902832350]
- Lev-Arey, D., Gutman, T., & Levental, O. (2024). Empowering Movement: Enhancing Young Adults' Physical Activity through Self-Determination Theory and Acceptance and Commitment Therapy-Based Intervention. *Behav. Sci*, 14 (2), 130. [Doi:10.3390%2Fbs14020130]
- Li, C., Ivarsson, A., Lam, L.T., & Sun, J. (2019). Basic Psychological Needs Satisfaction and Frustration, Stress, and Sports Injury Among University Athletes: A Four-Wave Prospective Survey. *Front. Psychol*, 10:665. [Doi:10.3389/fpsyg.2019.00665]
- Li, M., Zheng, Y., Xie, Y., Li, X. (2023). Friendship quality and positive emotional adjustment among boarding adolescents: roles of basic psychological needs satisfaction. *Curr Psychol*, 12, 1-7. [Doi:10.1007/s12144-023-04802-y]
- Miller, R. S., & Lefcourt, H. M. (1982). The assessment of social intimacy. *Journal of Personality Assessment*, 46(5),514-518. [Doi:10.1207/s15327752jpa4605_12]
- Oswald, T.M., Winder-Patel, B., Ruder, S., Xing, G., Stahmer, A., & Solomon, M. (2018). A Pilot Randomized Controlled Trial of the ACCESS Program: A Group Intervention to Improve Social, Adaptive Functioning, Stress Coping, and Self-Determination Outcomes in Young Adults with Autism Spectrum Disorder. *J Autism Dev Disord*, 48, 1742–1760. [Doi:10.1007/s10803-017-3421-9]

- Parker, D. R., & Field, S. (2023). Chapter 20: Self-determination theory, research, and practice in the U.S.: promoting personal growth in a standardized culture. *Sociology, Social Policy and Education*, 8 (20), 261–276. [Doi:10.4337/9781802204056.00030]
- Pourafkari, N. (2023). *A Comprehensive Dictionary of Psychology, Psychiatry, and Related Fields*. Tehran: Farhang Moaser Publications. (Persia). <https://jeihoon.net/product>
- Ribeiro-Silva, E., Amorim, C., Aparicio-Herguedas, J. L., & Batista, P. (2022). Trends of Active Learning in Higher Education and Students' Well-Being: A Literature Review. *Front. Psychol*, 13:844236. [Doi:10.3389/fpsyg.2022.844236]
- Rosli, M. S, Saleh, N.S, Ali, A., & Abu Bakar S. (2022). Self-Determination Theory and Online Learning in University: Advancements, Future Direction and Research Gaps. *Sustainability*, 14 (21),14655. [Doi:10.3390/su142114655]
- Ryan, R. M, & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development and well-being. *American Psychologist*, 50: 68-78. [Doi:10.1037//0003-066x.55.1.68]
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. New York: Guilford. [Doi:10.7202/1041847ar]
- Ryan, R.M., Deci, E.L. (2023). *Self-Determination Theory. In: Maggino, F. (eds) Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research*. Springer, Cham. [Doi:10.1007/978-3-319-69909-7_2630-2]
- Salmani, A., Roshani Khiavi, H. & Esmaeili, Z. (2023). Investigating the effectiveness of cognitive therapy based on mindfulness on academic enthusiasm and social adjustment of students with social anxiety. *Journal of School Psychology*, 12(1), 46-61. [Doi:10.22098/jsp.2023.11287.5362]
- Seif, A .A. (2023). *Modern Educational Psychology: Psychology of Learning and Instruction*. Tehran: Doran Publications. <https://markaketab.com>
- Selivanova, J., Konovalova, M., & hchetinina, E. (2020). Relationship of indicators of socio-psychological adaptation and characteristics of personal self-determination in students with special needs. *Psychology of Human– Environment Interactions*, 210, 1-6. [Doi:10.1051/e3sconf/202021019016]
- Selman, R. L. (1980). The development of interpersonal competence: The role of understanding in conduct. *Developmental Review*, 4 (1), 401-422. [Doi:10.1016/0273-2297(81)90034-4]
- Shaw, J. D. (2024). A cautionary tale: On the adoption of self-determination theory principles for practice. *Journal of Management Studies*, 9(20), 12-21. [Doi:10.1111/joms.13112]
- Shi, L., & Cristea, A. I. (2016). *Motivational Gamification Strategies Rooted in Self-Determination Theory for Social Adaptive E-Learning*. 9684. Springer, Cham. [Doi:10.1007/978-3-319-39583-8_32]
- Son, D., & Padilla-Walker, L. M. (2019). Happy helpers: A multidimensional and mixed-method approach to prosocial behavior and its effects on friendship quality, mental health, and well-being during adolescence. *J Happiness Stud*, 21(5):1705–23. [Doi:10.1007/s10902-019-00154-2]
- Spithoven, A.W.M., Bastin, M., Bijttebier, P., & Goossens, L. (2018). Lonely adolescents and their best friend: an examination of loneliness and friendship quality in best friendship dyads. *J Child Fam Stud*, 27(11),3598–3605. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10826-018-1183-4>
- Tabiś, K., Poprawa, R. W., Barański, M., & Dworzańska, J. (2021). The basic psychological need satisfaction and frustration scale. adaptation and associations with well-being and mental health disorders in a polish sample. *current issues in personality psychology*, 9 (3), 267- 280. [Doi:10.5114%2Fcipp.2021.105973]
- Yousefi, E., Gholampour, P., Nabavi, N., & Chopani, M. (2024). Predicting Social Adjustment Based on Academic Performance and Academic Self-Concept in Children of Single Parents. *Journal of Adolescent and Youth Psychological Studies (JAYPS)*, 5(3), 1-8. [Doi:10.61838/kman.jayps.5.3.1]
- Yudha, E. S., Kartadinata, S., & Rusmana, N. (2017). Understanding motivation of gifted student: A selfdetermination theory perspective. *Academicjournals*, 4(38). 1-8. [Doi:10.2991/icosop-16.2017.7]
- Zhang, X. (2023). The impact of online socialization on adolescent mental health: the mediating role of friendship quality and family relationships. *New Directions for Child and Adolescent Development*, (1), 1-10. [Doi:10.1155/2023/7007025]
- Zheng, Y., Panayiotou, M., Currie, D., Yang, K., Bagnall, C., Qualter, P., & Inchley, J. (2024). The role of school connectedness and friend contact in adolescent loneliness, and implications for physical health. *Child Psychiatry & Human Development*, 55, 851–860. [Doi:10.1007/s10578-022-01449-x]
- Zhu, D., kinson, L.H., & Wang, Q. (2018). Academic performance and financial forecasting performance: A survey study. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 20, 45-51. [Doi:10.1016/j.jbef.2018.07.002]